

KIỂU DỮ LIỆU

XÂU KÍ TỰ – XỬ LÝ XÂU KÍ TỰ

Học xong bài này, em sẽ:

- ✓ Nhận biết được dữ liệu kiểu xâu.
- ✓ Viết được câu lệnh Python trích xâu con từ xâu cho trước.
- ✓ Sử dụng được một số phép xử lí xâu thường dùng trong Python.

Em đã từng sử dụng phần mềm xử lí văn bản. Theo em, trong ngôn ngữ lập trình, ngoài kiểu dữ liệu số có cần một kiểu dữ liệu không phải là số dùng cho các bài toán xử lí văn bản hay không? Nếu có kiểu dữ liệu như vậy thì nên có những phép xử lí nào trên dữ liệu thuộc kiểu đó?

1 Kiểu dữ liệu xâu kí tự

1

Em hãy đọc chương trình sau đây và cho biết mỗi biến: so_hop, khoi_luong_hop, don_vi_kl chứa dữ liệu thuộc kiểu nào?

File Edit Format Run Options Window Help

```
# Tính khối lượng cafe trong bao
so_hop = int(input(" Số hộp cafe trong bao: "))
khoi_luong_hop = float(input(" Mỗi hộp nặng: "))
don_vi_kl = input(" Đơn vị tính khối lượng: ")
print(" Khối lượng cafe trong bao là:", so_hop*khoi_luong_hop, don_vi_kl)
```

Gợi ý: có thể dùng hàm type() để kiểm tra kết quả.

Để giải quyết các bài toán trong thực tế gồm cả dữ liệu số và không phải là số, các ngôn ngữ lập trình bậc cao đều cho chúng ta dùng các biến thuộc kiểu dữ liệu xâu kí tự và cung cấp một số công cụ để xử lí dữ liệu kiểu xâu kí tự. Một xâu kí tự là một dãy các kí tự. Trong Python, xâu kí tự được đặt trong cặp nháy đơn (hoặc nháy kép).

Ví dụ 1. Hình 1 minh họa một chương trình sử dụng kiểu dữ liệu xâu kí tự và một biến có chứa xâu kí tự.

Một xâu kí tự

```
# Làm quen
name = input("Bạn tên gì?")
print("Chào bạn ",name)
print("Rất vui được làm quen với bạn!")
print("Chúc bạn ",name," một ngày vui!")


```

Một kết quả chạy chương trình

```
Bạn tên gì? Phạm Anh Thư
Chào bạn Phạm Anh Thư
Rất vui được làm quen với bạn!
Chúc bạn Phạm Anh Thư một ngày vui!
>>>
```

Một biến chứa xâu kí tự *Hình 1. Một chương trình với dữ liệu kiểu xâu*

Các kí tự trong xâu được đánh số bắt đầu từ 0. Python cung cấp hàm `len()` để đếm số kí tự trong một xâu kể cả kí tự dấu cách. Số kí tự trong xâu được gọi là độ dài của xâu. *Hình 2* minh họa một chương trình sử dụng hàm `len()` và kiểu dữ liệu xâu kí tự.

```
# Đếm số kí tự viết tên của bạn
name = input("Bạn tên là gì?")
print ("Chào bạn",name)
print (len(name))
```

Hàm cho biết độ dài xâu kí tự (số kí tự) chứa trong biến name

```
Bạn tên là gì? Phạm Anh Thư
Chào bạn Phạm Anh Thư
12
>>>
```

"Phạm Anh Thư" gồm 12 kí tự

Một kết quả chạy chương trình

Hình 2. Một chương trình sử dụng hàm len()

② Một số hàm xử lí xâu kí tự

Python cung cấp nhiều công cụ để xử lí xâu. Một số công cụ thường dùng là:

a) Ghép xâu bằng phép +

Viết liên tiếp các xâu cần ghép theo thứ tự và đặt giữa hai xâu kẽ nhau dấu “+” (*Hình 3*).

b) Đếm số lần xuất hiện xâu con

Hàm `y.count(x)` đếm số lần xuất hiện không giao nhau của `x` trong `y` (*Hình 4*).

```
>>> x = "ABC"
>>> y = "1234"
>>> z = "cba"
>>> r = x + y + z
>>> r
'ABC1234cba'
```

Có thể dùng dấu nháy đơn hoặc kép

Hình 3. Một ví dụ về ghép xâu

Hình 3. Một ví dụ về ghép xâu

```
>>> y = "abc1234abc1234abc1234"
>>> print(y.count("a"))
3
>>> x = "c12"
>>> print(y.count(x))
2
```

```
>>> y = "aaa"
>>> x = "aa"
>>> print(y.count(x))
1
```

Hình 4. Số lần xuất hiện xâu con

Có thể nêu các tham số xác định cụ thể phạm vi tìm kiếm. *Ví dụ:*

- `y.count(x, 3)` cho biết số lần xuất hiện các xâu `x` không giao nhau trong xâu `y` nhưng chỉ trong phạm vi từ kí tự thứ ba đến kí tự cuối của xâu `y`.
- `y.count(x, 3, 5)` cho biết số lần xuất hiện các xâu `x` không giao nhau trong xâu `y` nhưng chỉ trong phạm vi từ kí tự thứ ba đến kí tự thứ năm của xâu `y`.

c) Xác định xâu con

Xác định xâu con của xâu `y` từ vị trí `m` đến trước vị trí `n` ($m < n$) ta có cú pháp: `y[m:n]` (*Hình 5*).

The image shows two side-by-side Python IDLE windows. Both have a menu bar: File, Edit, Format, Run, Options, Window, Help. The left window's code area contains:
`>>> y = "0123456"`
`>>> print(y[2:5])`
The output is:
234

The right window's code area contains:
`>>> y = "0123456"`
`>>> print(y[2])`
The output is:
2

Hình 5. Xác định một xâu con

Các trường hợp đặc biệt:

- `y[:m]` là xâu con gồm `m` kí tự đầu tiên của xâu `y`.
- `y[m:]` là xâu con nhận được bằng cách bỏ `m` kí tự đầu tiên của xâu `y`.

d) Tìm vị trí xuất hiện lần đầu tiên của một xâu trong xâu khác

Hàm `y.find(x)` trả về số nguyên xác định vị trí đầu tiên trong xâu `y` mà từ đó xâu `x` xuất hiện như một xâu con của xâu `y`. Nếu xâu `x` không xuất hiện như một xâu con, kết quả trả về sẽ là `-1`.

The image shows a single Python IDLE window. The code area contains:
`y = "Cái xắc xinh xinh"`
`x = "xinh"`
`z = "bé"`
`print(y.find(x))`
`print(y.find(z))`

The output is:
8
-1

Hình 6. Tìm vị trí đầu tiên của một xâu con

e) Thay thế xâu con

Hàm `y.replace(x1, x2)` tạo xâu mới từ xâu `y` bằng cách thay thế xâu con `x1` của `y` bằng xâu `x2`. Tất cả các xâu con bằng `x1` và không giao nhau của `y` đều được thay bằng xâu `x2`.

Em hãy đọc các chương trình sau đây và cho biết kết quả nhận được khi thực hiện chương trình.

The image shows two side-by-side Python IDLE windows. Both have a menu bar: File, Edit, Format, Run, Options, Window, Help.

The left window's code area contains:
`y = "Trúc xinh trúc mọc sân đình"`
`x1 = "sân đình"`
`x2 = "bờ ao"`
`print(y.replace(x1,x2))`

The right window's code area contains:
`a = " Trúc xinh trúc mọc bờ ao"`
`b = " Em xinh em đứng một mình cũng xinh"`
`print(a, b)`
`print(a.replace("bờ ao","sân đình"),`
`b.replace("một mình","một mình"))`

Bài 1. Hãy dự đoán kết quả đưa ra màn hình sau mỗi câu lệnh xuất dữ liệu **print()** trong chương trình ở hình bên và sau đó dùng cửa sổ Shell để đối chiếu, kiểm tra từng kết quả dự đoán.

```

File Edit Format Run Options Window Help
xau1 = "Hà Nội là thủ đô của nước Việt Nam."
xau2 = "Nam Khánh sinh ra ở Hà Nội."
xau = xau1 + xau2
print (xau) -----> ?
print (xau.count ("N", 6)) -----> ?
print (xau.find("Khánh")) -----> ?
print (xau[25:34]) -----> ?
print (xau.replace("Khánh", "An")) -----> ?

```

Bài 2. Em hãy viết chương trình nhập từ bàn phím xâu s ghi ngày tháng dạng dd/mm/yyyy, trong đó dd là hai kí tự chỉ ngày, mm là hai kí tự chỉ tháng, yyyy là bốn kí tự chỉ năm. Sau đó đưa ra màn hình ngày, tháng, năm dưới dạng xâu “Ngày dd tháng mm năm yyyy”.

Ví dụ:

INPUT	OUTPUT
15/12/2022	Ngày 15 tháng 12 năm 2022

Nhập vào từ bàn phím hai xâu s1 và s2, mỗi xâu không chứa kí tự dấu cách ở đầu và cuối xâu cũng như không chứa hai hay nhiều dấu cách liên tiếp nhau. Nếu xâu không chứa dấu cách thì nó là một từ, trong trường hợp ngược lại, dấu cách là dấu phân tách các từ trong xâu. Ví dụ, xâu “Bước tới Đèo Ngang, bóng xé tà” chứa bảy từ. Em hãy viết chương trình xác định và đưa ra màn hình tổng số từ trong hai xâu s1 và s2 đã cho.

Ví dụ:

INPUT	OUTPUT
Dưới trăng quyên đã gọi hè Đầu tường lúa lụu lập loè đâm bông	14

Trong các câu sau đây, những câu nào đúng?

- 1) Có thể ghép các xâu để được xâu mới.
- 2) Có thể tìm vị trí một xâu con trong một xâu.
- 3) Không thể xoá một xâu con trong một xâu.
- 4) Không thể đếm số lần xuất hiện một xâu con trong một xâu.

Tóm tắt bài học

- ✓ Trong các ngôn ngữ lập trình bậc cao có kiểu dữ liệu xâu kí tự và các chương trình con cung cấp thao tác xử lí xâu kí tự.
- ✓ Trong Python, phép “+” dùng để ghép nối các xâu.
- ✓ Trong Python, có một số hàm xử lí xâu thường dùng: xác định độ dài xâu, đếm số lần xuất hiện xâu con, tìm vị trí xuất hiện lần đầu tiên của một xâu trong xâu khác, thay thế xâu con và cách xác định xâu con.

BÀI TÌM HIỂU THÊM

THAY THẾ THIẾT BỊ VÀO – RA CHUẨN

Giống như nhiều ngôn ngữ lập trình khác, Python mặc định sử dụng bàn phím làm thiết bị cho nhập dữ liệu vào (`stdin`) và màn hình làm thiết bị xuất dữ liệu ra (`stdout`). Như vậy, bàn phím và màn hình là thiết bị vào – ra chuẩn.

Khi dữ liệu vào – ra lớn, các thiết bị này không còn phù hợp trong việc thực hiện chương trình cũng như gỡ lỗi. Python cho phép thay thiết bị chuẩn bằng file văn bản. Ví dụ, dữ liệu nhập vào được chuẩn bị trong file `input.txt` (bằng `notepad` hay bằng chính chương trình soạn thảo của Python), kết quả sẽ được đưa ra file văn bản `output.txt`, việc thay thế thiết bị chuẩn được thực hiện theo mẫu sau:

The screenshot shows a Python code editor with the following code:

```
File Edit Format Run Options Window Help  
import sys  
fi = open("input.txt", encoding = "utf-8") ←  
fo = open("output.txt", "w", encoding = "utf-8") ←  
sys.stdin = fi  
sys.stdout = fo  
# Bắt đầu đoạn chương trình giải bài toán  
.....  
# Kết thúc chương trình giải bài toán  
fo.close() # đóng file output
```

A yellow callout box points to the first two lines of code with the text: "Để đưa vào và đưa ra tiếng Việt". A green callout box points to the last three lines of code with the text: "n = int(input())
m = int(input())
print (n + m)".

Chẳng hạn, nếu đưa ba dòng lệnh nhập n và m vào và sau đó in ra tổng của chúng thì với file `input.txt` (*Hình 1a*), ta sẽ nhận được file `output.txt` (*Hình 1b*).

input
5
3

Hình 1a

output
8

Hình 1b

Lưu ý: Tên file trong các câu lệnh `open` và các tên biến `fi`, `fo` là tùy chọn.